

KÖSZÖNTJÜK A 70 ÉVES HORVÁTH LÁSZLÓT ÉS KONTRA GYÖRGYÖT

A magyar antropológia/humánbiológia mindig büszkélkedhetett kiváló egyéniségekkel, akik életük munkájával járultak hozzá a szakma jó híréhez. Ma két olyan kollégánkat, barátunkat köszönhetjük 70. születésnapjukon, akiket tisztelünk és akikre büszkék vagyunk kitűnő szakmai eredményeik okán, és akiket szeretünk, mert sokat tanultunk tőlük, és mert mindig számíthatunk nagyszerű emberségükre, barátságukra. Ünnepeztjeink a 20. század második negyedének hajnalán születtek, és már nem gyermekfejjel élték át a második világháborút. Mint orvosok, illetve fiatal tanársegédek küzdöttek meg a háború utáni, majd az 1950-es évek nehézségeivel. Az embert próbáló nehéz időkben is mindig megmaradtak becsületes magyar embernek. Mindketten orvosok, bár szakmai tevékenységük nem, vagy nem elsősorban a gyógyításra vonatkozik. Mindketten Huzella Tivadar professzort hallgatták medikus korukban, és tőle sajátították el azt a biológiai szemléletet, amely az orvosi tevékenységnek is alapja kell, hogy legyen. Mindketten kiváló előadók, sikeres oktatók. Mindketten a szakmájuknak elkötelezett, hiteles és hívő emberek, mindketten nagyszerű tanáregyéniségek.

Két imponálóan nagyívű életpályát tekinthetünk át, amelyek igen régen kapcsolódtak a hazai antropológiához.

*

Horváth László 1925. április 28-án született Temesváron. Elemi és középiskoláit is ott végezte, és 1943-ban érettségizett a temesvári Piarista Gimnáziumban. Ez az iskola életre szólóan útravalóval látta el őt. Érettségi után a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Orvosi Karára iratkozott be, és 1950-ben avatták orvosdoktorrá.

Pályáját jelentősen meghatározta három kiváló professzor: Huzella Tivadar, akitől orvosi biológiát hallgatott, Szabó Zoltán, akitől anatómiát tanult és Kiszely György, akinek laboratóriumában tíz évig dolgozott.

Mint fiatal tanársegéd, a Budapesti Orvostudományi Egyetem II. Anatómiai Intézetében kezdte meg szakmai tevékenységét, de már 1950-től a Gyógypedagógiai Főiskolán is működött, mint óraadó tanár. 1953-tól azután már főiskolai tanárként láthatott neki az újonnan létesülő, eredetileg anatómiai, élettani profillal megtervezett tanszék oktató és kutató munkájának megszervezéséhez. A tanszéken azóta is élén és színvonalas tevékenység folyik, és mindannyian tudjuk, hogy ebben Horváth tanár úrnak milyen nagy szerepe volt. Óriási lendülettel kezdett neki az oktatási program teljessé tételéhez: anatómiát, élettant és fejlődéstant adott elő. 1964-ben jelent meg első anatómia- jegyzete. Később a gyógypedagógiai kórtant is a tanszék adta elő. Ezzel megvalósult az az elv, hogy a Gyógypedagógiai Főiskolán az összes biológiai jellegű tárgyat egy tanszék fogja össze. 1964-ben ennek értelmében változott meg a tanszék neve is Kórtani

tanszékre. A szemléletváltozás eredményeképpen a korábbi tárgyakat funkcionális anatómia néven vonták össze. Ebben a szellemben született meg 1991-ben a "Funkcionális anatómia" c. könyve. A születésnap köszöntést nem akarom könyvismertetéssel terhelni, bár csábító a lehetőség és hálás feladat lenne. Legyen elég itt annyit mondanom, hogy Horváth László Funkcionális anatómiája igazi alapmunka. Ami itt még említést érdemel és a szerző kedves egyéniségére is jellemző, az a könyvhöz írott Előszó, amelyben megemlékezik kedves tanáiról, a már említett anatómus Szabó Zoltánról, a fiziológus Beznák Aladárról, a mesterként tisztelt és mindig szeretettel emlegetett Kiszely Györgyről és a Gyógypedagógiai Főiskolán főigazgatójáról, Bárczi Gusztávról.

Az intenzív oktatói munka mellett Horváth László kialakította a tanszék kutatási arculatát is. 1958-ban megszervezte a nagyon sikeres I. Teratológiai Szimpóziumot, amelynek anyagát 1961-ben adta ki a Medicina. A szimpózium teratogenetikai szemlélettel tekintette át a témát. Horváth László bevezetőjében utalt a fejlődési rendellenességek számának emelkedésére és a koraszülések gyakoribbá válására, az emberiség szomatikus fejlődésében mindinkább előtérbe kerülő degeneratív jegyekre. A szimpózium megrendezésével az ok-okozati összefüggéseket kívánta tisztázni, és az elméleti tételeket a gyakorlati alkalmazás révén kívánta hasznosítani, és így a nemkívánatos rendellenességek megelőzését szolgálni.

Talán a szimpózium szakmai tapasztalatai is motiválták Horváth László további pályáját. 1961 nyarán teratológiai szakrendelést és genetikai tanácsadást szervezett és azóta is vezet a Schöpf-Merei Ágost Kórház és Anyavédelmi Központ terhespatológiai ambulanciáján. 1967-től már ez a kórház a fő munkahelye, ahol kórházi főorvosként vezeti a genetikai labort.

1966-ban Langdon Down-ra emlékezve Down-centenárium szimpóziumot rendezett, ahol beszámolhatott a Down-szindrómásokon addigra már tekintélyes számban végzett vizsgálatokról is.

A kórházi orvosgenetikai munka elengedhetetlen feltétele volt, hogy korszerű genetikai módszereket dolgozzon ki, illetve adaptáljon. Elindította a kromoszómatenyésztést, az Y kromoszóma fluoreszcenciás vizsgálatát, a spermatológiai vizsgálatokat, a herebiopsziából származó sejtek meiosis-vizsgálatát, a spermium-immobilizációs vizsgálatokat, az inszemináció javallatainak és feltételeinek kidolgozását stb. Fontosak dermatoglyphiai munkái is. A több, mint két évtizedes kórházi tevékenység során mintegy hétezer genetikai tanácsadást végzett. Orvosgenetikai, andrológiai szakmai tevékenységére több ezer család emlékezik hálással, hiszen a gyermekáldás örömét Horváth Lászlónak is köszönhetik. Az ő számára pedig nagy boldogság a sok száz egészséges gyermek mosolya.

Kórházi munkája mellett 1981-től kezdve ismét tanít a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán: a fejlődéstant és az értelmi fogyatékosok kór- és kóroktanát adja elő.

Tudományos munkásságának eredményeit – a már említett könyveken túlmenően – mintegy félszáz, jelentős részben idegen nyelven írott és külföldön megjelent tanulmányban, könyvfejezetben adta közre.

A Magyar Gyógypedagógiai Egyesület 1988-ban Bárczi Gusztáv Emlékéremmel tüntette ki Horváth Lászlót a "Down- kóros gyermekek vizsgálata" c. munkájáért.

Horváth László a hazai és nemzetközi kongresszusok, így az általunk rendezett humánbiológiai/antropológiai szimpóziumok és kongresszusok rendszeres résztvevője. Előadásai mindig élményszámba mennek, de ugyanez igaz tantermi előadásaira is. Nagy szakmai felkészültség és rendkívül nagy műveltség jellemzi őt, több nyelven beszél. Nagy gondot fordít a szemléltetésre, amelyet kiváló rajztudása is sikeressé tesz. A hallgatók előadásaiából nemcsak szakmai ismereteket, de általános műveltségeket, klasszikus kultúrát és emberséget

is tanulnak. Színes egyéniségére mi sem jellemzőbb, mint az, hogy több hangszeren játszik, részt vesz az Egyetemi templom ének- és zenekarának munkájában. A Főiskolán tartott zenei előadásaira tódultak a hallgatók.

Külön öröm számunkra, hogy Horváth tanár úr tanszékünknek is régi, szeretett és tisztelt előadója. Az 1970-es évek eleje óta vállalt klinikai genetikai speciál kollégiumot, majd 1991 óta az antropológus/humánbiológus postgradualis szakképzésünk népszerű előadója.

Mi, magyar antropológusok, humánbiológusok büszkéek és boldogok vagyunk, hogy Horváth Lászlót rendszeresen körünkben tudhatjuk, magunkénak (is) érezhetjük és vallhatjuk, és 70. születésnapján tisztelettel, őszintén nagybecsüléssel és sok szeretettel köszönthetjük.

*

Kontra György 1925. március 4-én született Köveskálón. 1952-ben szerzett orvostudományi oklevelet a Budapesti Orvostudományi Egyetemen. 1948-tól filozófiai, lélektani és pedagógiai tanulmányokat folytatott, és 1950-ben filozófia- politikai gazdaságtan tanári alapvizsgát tett Egyetemünk Bölcsészettudományi Karán.

Már medikus korában közéleti funkcióba szólították: 1948-ban az egyetemisták "Fiatal Magyarország" c. lapjának szerkesztője lett. Majd az Országos Neveléstudományi Intézet munkatársa (1949–50), a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Nevelésügyi Főosztályán főelőadó (1950–51), a Fővárosi Pedagógiai Intézet intézeti biológus tanára és igazgatóhelyettese (1951–52), a Közoktatásügyi Minisztérium Továbbképzési Főosztályán a Természettudományi Osztály vezetője (1952–53), a Budapesti Orvostudományi Egyetem Szövet- és Fejlődéstani Intézetének tanársegéde (1952–58), a Központi Pedagógus Továbbképző Intézet tanszékvezető tanára (1958–62), az Országos Pedagógiai Intézet tanszékvezető főiskolai tanára, majd főigazgató-helyettese (1962–78). 1978. szeptember 1-e óta az ELTE Embertani Tanszékén dolgozik mint tudományos főmunkatárs.

Kapcsolata Egyetemünkkel nagyon régi. 1952 óta megbízott előadóként a Bölcsészettudományi Karon szomatikus nevelést tanított a pedagógia szakos hallgatóknak, majd 1963-tól biológiát a pszichológus, később a népművelő szakos hallgatóknak, egészen 1969-ig. 1970-től 1973-ig a népművelő-könyvtár szakos hallgatóknak adott elő, majd 1978-ból az ELTE Természettudományi Karán működő Neveléstudományi Tanszéken tartott rendszeresen előadásokat, háttér-szemináriumot a szomatikus nevelés témaköréből. Egyetemünk rég felruházta már őt doktoráltatási joggal, mind a Bölcsészettudományi, mind a Természettudományi karon számos doktorandus munkáját irányította, illetve doktoráltatott. Egyetemünk 1979-ben Eötvös Loránd Emlékéremmel tüntette ki őt.

Kontra György Karácsony Sándor tanítványa volt. A nagyhatású pedagógus professzor bölcsen irányította a fiatal tehetség pályáját, így Kontra György egész életét a tanításnak, a nevelésnek rendelte alá. Kitűnő pedagógiai felkészültsége révén a természettudományos nevelésben, de ezen belül természetesen a biológia tanításában, valamint az e szakterületen folyó tanárképzésben és továbbképzésben elévülhetetlen érdemeket szerzett. Évtizedeken át aktív és igen eredményes tanári tevékenységet folytatott az általános iskolától az egyetemig minden oktatási intézmény szintjén. Tankönyvírói tevékenységét négy felsőoktatási tan-

könyv, számos tankönyvi fejezet, illetve jegyzet, hat középiskolai és öt általános iskolai tankönyv fémjelzi. Hivatali kötelezettségén messze túlmenően segítette elő a hazai oktatási reformokat és a tantárgy-pedagógia fejlesztését. Ehhez kapcsolódott a korszerű teljesítményértékelés kialakítása terén kifejtett színvonalas kutató munkája: Magyarországon az elsők között vezette be a "multiple choice" módszert. Tudományos kutató munkája évtizedeken át erre a területre összpontosult. Hat neveléstudományi könyve jelent meg.

Didaktikai elveit "A biológiatanítás problémái 1950-1960" c. könyvében foglalta össze. A szaktárgyakat – ezen belül a biológiát – a gyermek életkorának megfelelő módszerekkel javasolja tanítani: a kisgyermekkorban a leíró módszer kialakítását, kölyökkorban az összehasonlító, kamaszkorban a kísérletező és ifjúkorban az evolúciós módszert ajánlja. Eredményeit a "Biológia és kommunikáció" c. könyvében adta közre 1972-ben. "A biológia tanítása" c. folyóirat megindítása, valamint a Magyar Biológiai Társaság Didaktikai Szekciójának (ma már Szakosztály) létrehozása is az ő nevéhez fűződik. Sokirányú kísérleti tapasztalatainak feltárásával és közreadásával az egész ország biológia tanítását segítette és emelte nemzetközileg is magas színvonalra.

A gyermekek szomatikus fejlődése és szomatikus nevelése iránti érdeklődés végigkísérte őt egész életében. "A gyermek fejlődése" c. könyve (1962) nagy szenzáció volt, rövid idő alatt teljesen elfogyott, és azóta több kiadást ért meg. Ebben a gyermek szomatikus fejlődését számos szépirodalmi példával illusztrálva mutatta be. Óriási irodalmi műveltségét, a hazai költészet és próza alapos ismeretét bármely magyar irodalomtanár megirigyelhetné.

Aszomatikus nevelés hazai elméleti és gyakorlati megalapozásában kitűnően kamatoztatta orvosi alapképzettségét. E témában az Egészségügyi Világszervezet (WHO) felkérésére írott, angolul megjelent tanulmányát igen magasra értékelték, tanszéki jegyzetét pedig hallgatóink nagy haszonnal forgatják.

Kontra György kutatói tevékenységéből még legalább egy további témát kell kiemelni. Az 1961-től kezdve szorgalmazta a természetvédelmi oktatást. Az ő érdeme is, hogy 1972 óta fokozott figyelmet fordítottak a természettudományok korszerűbb oktatására és integrálására. Ő kezdeményezte a természetvédelmi témakörök beépítését a tantervbe. Elsőként hívta fel a figyelmet a környezeti nevelés általános kiterjesztésére oktatási rendszerünkben. Az ő érdeme, hogy a környezetvédelmi törvény megjelenése előtt két évvel (1974-ben) megalakult a Környezetvédelmi Oktatási Bizottság, amely a hazai környezeti nevelésen túlmenően a nemzetközi szervezetekben előírt követelményeket is érvényesíti. A Nemzetközi Környezetvédelmi Unió (IUCN = International Union for Conservation of Nature and Natural Researches) Magyar Nemzeti Nevelési Bizottságának elnöke volt 1986-ig.

Kontra György további tudományos szervező és -irányító, valamint közművelődési tevékenysége ugyancsak kiemelkedő. Ő volt az egyik fő szervezője a Magyar Biológiai Társaságnak 1952-ben. Mint a Társaság titkára, kiemelkedő tudományos szervezői munkát végzett. 1965 óta a Társaság elnökségi tagja, majd alelnöke. Ha csak tehette, elősegítette az antropológia/humánbiológia szakosztályának és folyóiratának kialakulását.

A Magyar Tudományos Akadémiával is sokrétű a kapcsolata. Az MTA Elnökség mellett működő, a köznevelés tartalmi megújítását tudományosan elősegítő bizottságnak tagja (1973–76; Elnökségi Közoktatási Bizottság, 1976–80; MTA-OM Köznevelési Bizottság, 1980– MTA Elnöki Köznevelési Bizottság). Mint e bizottságok tagja, aktív szerepet vitt az alsó tagozatos természetismeret, illetve környezetismeret, valamint az általános és középiskolai biológia tartalmának megújításában. Mint az Országos Biológiai Intézet főigazgató-helyettese, a tantervi reformokhoz annak idején rendszeresen felhasználta az MTA által nyújtott

tudományos megalapozást. Az MTA Biológiai Tudományok Osztályának hosszú ideig volt tanácskozási jogú tagja. Részt vett az MTA-OTSH (illetve ÁISH) Sportbiológiai Bizottságának munkájában.

Kontra György tehát a hazai közművelődésért felelős két legmagasabb szintű állami és tudományos bizottságnak (MM Tanterv- és Tankönyvfejlesztő Tanács, illetve MTA Elnöki Köznevelési Bizottság) volt eredményesen dolgozó, elismert tagja.

Tudományos tanácsadói tevékenysége ugyancsak fontos: témavezető és opponens volt több külföldi (NDK-beli, Szovjetunió-beli) aspiráns kandidátusi munkájának. Sokkal fontosabb azonban, hogy az 1989. évi rendszerváltást követően a művelődésügyi miniszternek tanácsadója volt.

Kontra György a hazai biológiai ismeretterjesztésben is kiemelkedő, vezető szerepet visz. Hat ismeretterjesztő könyvet, sok száz cikket írt. Ő szerkesztette az "Emberi test" c. két kötetes könyvet, amely ma már 7. kiadásánál tart. A TIT-nek megalakulása óta tagja, a budapesti TIT szervezet alelnöke. A TIT József Attila Szabadegyetemi Tanácsának 1981-ig alelnöke volt. Több száz TIT-előadást tartott, több TIT kitüntetésben részesült.

Elkötelezett életpályájára jellemző, hogy már érettségiző diákként részt vett a népi írók 1943. évi balatonszárzói konferenciáján. Akkori állásfoglalása több jubileumi megemlékezés kapcsán is felelevenítődött.

Az utóbbi évtizedben sokat tett egykori professzora, Karácson Sándor fontos munkáinak, könyveinek újra kiadása érdekében. Az ily módon megjelentetett Karácsony művek hozzásegítették a hazai pedagógus társadalmat, de a nagyközönséget is, hogy az évtizedekig méltatlanul elfelejtett, mellőzött "tanítót" megismerjék, tanításán elgondolkozzanak és azt megszívleljék.

Kontra György nevéhez fűződik Stuhlmann Patrik premontrei rektor "Az ifjúság lélektana (Scientia amabilis)" c. könyvének újból való kiadása (1994). Ez a könyv a maga idejében (1922–31) jelentős tudományos teljesítmény volt, most pedig Kontra György szép ökumenikus gesztusa.

Kontra György példamutató emberi magatartásával és igen magas színvonalú oktató-nevelő munkájával igazi iskolát teremtett. Fiatal tehetségek egész sorát kapcsolta be a pedagógiai szakterület kutatásaiba. Munkásságát több elismerés méltányolta, így az 1962-ben kapott "Oktatásügy kiváló dolgozója", az 1971-ben kapott Munkaérdemrend ezüst fokozata, majd már itt a Tanszéken dolgozott, amikor megkapta az Apáczai Csere János díjat (1988), néhány hete pedig Göncz Árpád köztársasági elnöktől vehette át a Magyar Köztársasági Érdemrend kis keresztjét.

Kontra György sokoldalú és nagyon eredményes oktató, nevelő, kutató, tudományos szervező és tudománypolitikai működését – legnagyobb örömeinkre – közel két évtizede az embertani tanszéken fejti ki. Hatása elvitathatatlan. Hetvenedik születésnapján tisztelettel és őszinte baráti szeretettel köszöntjük őt.

*

Meggyőződésem, hogy szebb és kedvesebb is lenne, ha jubiláló kollégáink életútját, tudományos tevékenységüket a maguk teljességében és érdemeikhez méltóbban részletezhetnénk. Ámde ez a vázlatos áttekintés is érzékelteti kiemelkedő szakmai tevékenységüket. A jubileumi születésnapi köszöntés legyen egyben a köszönet szava is. Köszönjük a tanítást, a példát: azt, hogy a szakmáért keményen kell dolgozni; azt, hogy az oktatás, a fiatalok nevelése

nagyszerű és felemelő tevékenység; azt, hogy a kutatást csak színvonalasan, óriási elszánással és alázattal kell végezni; azt, hogy az élet minden nehézsége ellenére is meg lehet maradni embernek.

Szívből kívánunk ünnepeltjeinknek jó egészséget, töretlen erőt és munkakedvet, és azt, hogy még sokáig találjanak örömet abban, amit csinálnak. Mind szakmai tevékenységükben, mind magánéletükben lehessenek megelégedettek és boldogok.

Isten éltesse Horváth Lászlót! Isten éltesse Kontra Györgyöt!

Dr.Eiben Ottó